

Kirjoittaja Ritva Rinnankoski

KIVENHAKKAJAT

Viitasaaren Seudussa 9.11.2006

Viimeisen jääkauden aikana jäämassa oli kaksi kilometriä paksu. Kun se sulii, syntyi valtava järvi. Nykyisen Viitasaaren kohdalla sen keskeltä kohosi ensimmäisenä mannerjään siloittama Savivuoren kallioinen laki. Sen näki muinaisjärven näkymätän, tuleva Keiteleen keiju. Hän tiesi, että hän kerran oli muuttuva näkyväksi kiveen hakattuna. Mutta kuinka kauan hänen pitikään sitä odottaa!

Maa kohosi vähitellen. Keitele-järvi muodostui ja rannoille levittäytyivät erinomaiset pyyntimaat. Ihmiset ottivat ne haltuunsa. Syntyi kiinteä asutus ja opittiin erätaitojen lisäksi maanviljelys. Muinaisusko väistyi kristinuskon tieltä. Enää ei uskottu keijuihin ja muihin luonnon haltioihin.

Viitasaaren korvet asutettiin hitaasti. Rautalammilta tulleiden piti asettua tänne, mutta he tekivät virsut jalkaansa, ottivat kaskirukiin siemeniä kintaan peukaloon ja lähtivät kävellen kohti Turkuja. Sieltä he suuntasivat Värmlantiin, missä oli ilmaista viljelysmaata luvassa.

Keiju näki, kuinka saareen rakennettiin kirkko, lahonneen tilalle toinen ja vielä kolmaskin. Vihdoin, ihmisten vuonna 1876, keiju kuuli korkeimman vuoren laelta lupaavaa kilkutusta ja kalkutusta. Ylivieskalainen Matti Sakko siellä alkoi porien, lekojen ja kiilojen avulla käsin särkeä Savivuoren kovaa graniittia, maailman vanhimpiin kuuluvaa kallioperää. Mutta ei Matti aikonutkaan hakata kivistä keijua. Hän irrotti 370 metriä nelikantikkaita paasia. Niistä tuli Viitasaaren nykyisen kirkon kivijalka, kun kolmas kirkko siirrettiin Vanhasta kirkkosaaresta Haapasaareen.

Seuraavan kerran keijun toivo heräsi, kun taas oli kulunut vuosikymmeniä ja Suomi oli itsenäistynyt. Hännilänsalmen rantaan oli tuotu hevospelillä Ruikkalan tienoilta irrotettu suuri harmaagraniittinen lohkar. Kuin ihmeen kautta heikot kevätjääät kestivät kuljetuksen toiselle rannalle ja sieltä kirkonmäelle. Ei siitäkään tullut keijua, vaan siellä kirkon vierellä siitä hakattiin ja kaiverrettiin Vapaussodan muistomerkki.

1940-luvulla Toivo Hietanen hakkasi käsityönä hautakiviä. Koska työ oli rasittavaa, hän halusi myydä veistämisensä. Vuonna 1948 Eino Räsänen ja Aatos Sinisalo ostivat sen. Hietasella oli tietoa hienosta mustasta kivistä, dioriitista, jota löytyisi Huopanaasta. Viitasaaren Kiviveistämö alkoi tehdä siitä hautakiviä ja muistomerkkejä. Kun keiju näki niitä, hän alkoi toivoa mustaa kiveä omaksi lopulliseksi hahmokseen. Keijun odotus jatkui yhä.

Räsänen ja Sinisalon tiet erkanivat. Syntyi kaksi yritystä: Viitasaaren Mustakivi ja Hautakiviveistämä Aatos Sinisalo. Mustakivi Oy laajeni yli 80 miestä työllistäväksi laitokseksi ja monipuolisti tuotevalikoimaansa muun muassa rakennuslaatoilla, joita näemme kaupungintalon seinässä.

Keijun pitkänpitkä näkymätön kausi päättyi vihdoinkin, kun Elis Räsänen veisti hänet näkyville mustan graniittipaaden sisältä. Nyt keiju oli tyytyväinen. Hän pääsi ihmisten keskelle Viitasaaren torille ja sai nimen Wilma.

Kivenhakkaajien perinteet jatkuvat yhä. Nyt tietokoneohjatut timanttiterät sahaavat ja leikkaavat graniittia. Wilma ei ole pelkästään Keiteleen keiju. Hän on myös huomattavan viitasaarelaisen kiviteollisuuden muistomerkki.

Ritva Rinnankoski
Viitasaaren Wilma 2006